

Περίληψη :

Ακολουθώντας τη ρωμαϊκή πρακτική, η Κωνσταντινούπολη κοσμήθηκε κατά την Πρώιμη Βυζαντινή περίοδο με μια σειρά από τιμητικές στήλες, κίονες και οβελίσκους. Οι δύο οβελίσκοι της Κωνσταντινούπολης, που βρίσκονται στην περιοχή του Ιπποδρόμου και αρχικά διακοσμούσαν τη σπίνα, χρονολογούνται τον 4ο αιώνα. Σώζονται επίσης ορισμένες αναμνηστικές στήλες, σε καλύτερη ή χειρότερη κατάσταση. Η συνήθεια εγκαταλείφθηκε τον 6ο αιώνα, για να αναβιώσει για σύντομο χρονικό διάστημα το 13ο αιώνα.

Χρονολόγηση

4ος-6ος αιώνας

Γεωγραφικός εντοπισμός

Κωνσταντινούπολη

1. Εισαγωγή

Οι Βυζαντινοί κληρονόμησαν από τους Ρωμαίους την πρακτική να υψώνουν στήλες και κίονες για τιμητικούς λόγους, χωρίς δομική χρήση. Ο κύριος προορισμός τέτοιων στηλών ή κιόνων ήταν η μνημόνευση ενός προσώπου (συνήθως αυτοκράτορα) ή ενός γεγονότος (συνήθως μιας νίκης επί εχθρών). Στη [Κωνσταντινούπολη](#) υπάρχουν ακόμα αρκετά από αυτά τα μνημεία, ορισμένα εκ των οποίων σώζονται μόνο αποσπασματικά. Χοντρικά μπορούν να διαιρεθούν σε δύο κατηγορίες: α) μονολιθικοί κίονες με βάση και κιονόκρανο, που υποβαστών το άγαλμα του τιμώμενου προσώπου (όπως η στήλη του Μαρκιανού), β) ιστορημένες στήλες, εμπνευσμένες από τη στήλη του Τραϊανού στη Ρώμη, οι οποίες αποτελούνταν από σπονδύλους που εδράζονταν σε μια βάση και υποβάσταζαν ένα κιονόκρανο, πάνω στο οποίο υπήρχε ένα άγαλμα (στήλες του Θεοδοσίου Α' και του Αρκαδίου). Η συνήθεια εγκαταλείφθηκε μετά τον 6ο αιώνα. Αναβίωσε εκ νέου το 13ο αιώνα με τον αυτοκράτορα [Μιχαήλ Η'](#), που τοποθέτησε έναν κίονα με το άγαλμα του Αρχάγγελου Μιχαήλ κοντά στην εκκλησία των [Αγίων Αποστόλων](#).¹ Η τοποθέτηση οβελίσκων, οι οποίοι μεταφέρονταν συνήθως από την Αίγυπτο, επίσης συνέχιζε μια ρωμαϊκή πρακτική. Ένας τέτοιος οβελίσκος, που πήρε την ονομασία του από τον αυτοκράτορα [Θεοδόσιο Α'](#), κοσμούσε τον Ιππόδρομο της Κωνσταντινούπολης. Ένας άλλος, γνωστός ως ο Κτιστός οβελίσκος, κατασκευάστηκε από λαξευμένους λίθους κοντά στον πρώτο.

2. Στήλες και κίονες

2.1. Ο κίονας από πορφυρίτη στο Φόρο του Κωνσταντίνου

Ο [Φόρος του Κωνσταντίνου](#) βρισκόταν επί της [Μέσης οδού](#), ακριβώς έξω από τα αρχαία τείχη του Βυζαντίου.² Στο κέντρο υπήρχε ένας κίονας, ο οποίος σώζεται μέχρι σήμερα, με την ονομασία Çemberlitaş (δηλ. «η κολόνα με τα τσέρκια», εξαιτίας των μεταλλικών στεφάνων που κρατούν ενωμένους τους δακτυλίους της στήλης). Ο κορμός του κίονα αποτελείται από επτά δακτυλίους από πορφυρίτη. Αρχικά η στήλη επιστεφόταν με κορινθιακό κιονόκρανο πάνω στο οποίο έστεκε ένα κολοσσιαίο άγαλμα του [Μεγάλου Κωνσταντίνου](#) ως Απόλλωνα/Ηλίου, εστεμμένου με ακτινωτό στέμμα.³ Το άγαλμα κατέρρευσε το έτος 1106. Επί [Μανουήλ Α' Κομνηνού](#) (1143-1180) τοποθετήθηκε στη θέση του ένας σταυρός, ενώ την ίδια εκείνη περίοδο το κορινθιακό κιονόκρανο αντικαταστάθηκε με το κοινό για την εποχή τεκτονικό, το οποίο φέρει μία επιγραφή που μνημονεύει την αναστήλωση του Μανουήλ.⁴ Μία μεταγενέστερη κτιστή βάση καλύπτει σήμερα το κατώτερο τμήμα του κίονα. Στη βάση της στήλης υπήρχε ένα παρεκκλήσιο αφιερωμένο στον άγιο Κωνσταντίνο.⁵

2.2. Η στήλη του Μαρκιανού

Η στήλη αυτή, που είχε στηθεί προς τιμήν του αυτοκράτορα Μαρκιανού (450-457), βρίσκεται στον τέταρτο λόφο της πόλης, στο σημείο όπου θα βρισκόταν η βορειοδυτική διακλάδωση της Μέσης.⁶ Σώζεται σε σχετικά καλή κατάσταση. Η λατινική επιγραφή στη βάση της στήλης μαρτυρά ότι ανυψώθηκε από τον Τατιανό, που υπηρέτησε ως [έπαρχος πόλεως](#) από το 450

έως το 452.⁷ Η ίδια η στήλη έφτανε σε ύψος περίπου τα 10 μ., είναι από γρανίτη και επιστέφεται με ένα κομμένο κορινθιακό κιονόκρανο που φέρει κυβολιθικό επίκρανο με αετούς στις τέσσερις γωνίες. Η στήλη υποβάσταζε αρχικά ένα άγαλμα του Μαρκιανού. Η βάση της κοσμεύεται στην ανατολική και δυτική πλευρά με χριστόγραμμα εγγεγραμμένο σε ένα στεφάνι και στη νότια πλευρά με ένα σταυρό μέσα σε ένα στεφάνι. Στη βόρεια πλευρά έχει χαραχτεί μία αναθηματική επιγραφή μαζί με δύο Νίκες που φέρουν ασπίδα. Έτσι ερμηνεύεται και η τουρκική ονομασία της στήλης, Kiztazi (δηλ. «ο λίθος ή η κολόνα με τις κόρες»).

2.3. Η στήλη της Ευδοξίας

Η Ευδοξία (†404) ήταν η σύζυγος του αυτοκράτορα Αρκαδίου και είναι περισσότερο γνωστή για τη διαμάχη της με τον [Ιωάννη Χρυσόστομο](#), η οποία και οδήγησε στην εξορία του δεύτερου. Προς τιμήν της ο [ύπατος](#) Σιμπλίκιος ύψωσε το 403 έναν κίονα στη βορειοανατολική πλευρά του [Αυγουσταίου](#).⁸ Ο κορμός της στήλης ήταν κατασκευασμένος από πορφυρίτη και επιστεφόταν με ένα συμπαγές ασημένιο άγαλμα της αυτοκράτειρας. Η βάση της στήλης αποκαλύφθηκε το 1848. Φέρει δύο επιγραφές, ένα τετράστιχο στα ελληνικά κι ένα δίστιχο στα λατινικά.⁹

2.4. Η στήλη των Γόθων

Αυτό το μνημείο βρίσκεται στον εξωτερικό κήπο του ανακτόρου του Τορκαρί.¹⁰ Η μονολιθική στήλη ύψους 15 μέτρων από μάρμαρο εδράζεται σε ένα ψηλό βάθρο και επιστέφεται με κορινθιακό κιονόκρανο. Η λατινική επιγραφή μαρτυρά ότι υψώθηκε σε ανάμνηση μιας επιτυχούς εκστρατείας εναντίον των [Γόθων](#), εξ ου και η σύγχρονη ονομασία της.¹¹ Η άλλη πλευρά φέρει ένα σταυρό με την επιγραφή IC XC NIKΑ. Η χρονολόγηση αυτής της στήλης είναι αβέβαιη. Έχει αποδοθεί στον Κλαύδιο Β΄ Γοτθικό (268-270), τον Κωνσταντίνο Α΄ (306-337) ή το Θεοδοσίον Α΄ (378-395).

2.5. Η στήλη στο Φόρο του Ταύρου

Η στήλη αυτή στήθηκε στο Φόρο του Ταύρου (γνωστό και ως Φόρος του Θεοδοσίου) κατά τον ύστερο 4ο αιώνα.¹² Σε μίμηση των στηλών του Τραϊανού και του Μάρκου Αυρήλιου στη Ρώμη, ο κορμός ήταν διακοσμημένος με χαμηλό ανάγλυφο οργανωμένο σε μια σπειροειδή ζωφόρο, όπου απεικονίζονταν οι θρίαμβοι του Θεοδοσίου επί των βαρβάρων. Σύμφωνα με ορισμένες πηγές, η στήλη ήταν κοίλη, με εσωτερική κλίμακα που οδηγούσε στην κορυφή της. Επιστεφόταν με ένα ασημένιο άγαλμα του Θεοδοσίου Α΄, το οποίο έπεσε το έτος 480 εξαιτίας ενός σεισμού. Τον ύστερο 15ο αιώνα ο σουλτάνος Βαγιαζίτ Β΄ κατέστρεψε τη στήλη. Θραύσματά της, που απεικονίζουν κυρίως Ρωμαίους στρατιώτες να παρελαύνουν, έχουν μεταφερθεί στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Κωνσταντινούπολης είτε έχουν χρησιμοποιηθεί ως δομικά υλικά για το Beyazit. Τα ερείπια του Φόρου του Ταύρου, όπου στεκόταν η στήλη, έχουν αποκαλυφθεί στη σημερινή περιοχή του Beyazit.

2.6. Η στήλη του Αρκαδίου

Το Φόρο του Αρκαδίου βρισκόταν στον έβδομο λόφο (Ξηρόλοφο) και περιλάμβανε μια μνημειακή ιστορημένη στήλη την οποία τοποθέτησε στο χώρο ο αυτοκράτορας το έτος 402 προς τιμήν του πατέρα του Θεοδοσίου Α΄.¹³ Η διακόσμηση του κορμού, χαμηλό ανάγλυφο σε σπειροειδή διάταξη, απεικονίζει τους αυτοκρατορικούς θριάμβους επί των βαρβάρων και ήταν ανάλογη με το διάκοσμο της στήλης του Θεοδοσίου· κατά βάθος πάντως ακολουθούσε ρωμαϊκά πρότυπα, όπως για παράδειγμα τη στήλη του [Τραϊανού](#). Η στήλη του Αρκαδίου διέθετε κι αυτή εσωτερική κλίμακα που οδηγούσε στην κορυφή. Συνολικά το μνημείο θα πρέπει να έφτανε τα 50 μ. σε ύψος. Η βάση (9 μ. ύψος και 6 μ. πλάτος) ήταν διακοσμημένη στις τρεις πλευρές με γλυπτά, τα οποία απεικόνιζαν τους αυτοκράτορες Αρκάδιο και Ονώριο να συμμετέχουν σε τελετές που προβάλλουν το αυτοκρατορικό μεγαλείο.¹⁴ Στην ανατολική πλευρά οι αυτοκράτορες επευφημούνται από τις [συγκλήτους](#) της Ρώμης και της [Κωνσταντινούπολης](#)· στη δυτική πλευρά βάρβαροι στρατιώτες ταπεινώνονται μπροστά σε ένα ρωμαϊκό τρόπαιο και, τέλος, στη νότια πλευρά ξένοι πρεσβευτές φέρουν δώρα. Το 421 ο Θεοδόσιος Β΄ τοποθέτησε στην κορυφή της στήλης ένα άγαλμα που παρίστανε τον Αρκάδιο, το οποίο σωζόταν μέχρι το [σεισμό](#) του 740. Ο κορμός της στήλης

κατεδαφίστηκε το 1719, αφού προηγουμένως είχε καταστραφεί από ένα σεισμό. Σήμερα, σώζεται επιτόπου μόνο η βάση της στήλης, που έχει υποστεί εκτεταμένες παραμορφώσεις από πυρκαγιές. Σπαράγματα των σπονδύλων διατηρούνται στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Κωνσταντινούπολης.

3. Οβελίσκοι

3.1. Στον Ιππόδρομο

Δύο οβελίσκοι κοσμούσαν τη σπίνα (spina, δηλ. το φράγμα που χώριζε κατά μήκος την αρένα σε δύο μέρη) στον [Ιππόδρομο](#) της Κωνσταντινούπολης, εκ των οποίων ο ένας έφερε το όνομα του Θεοδοσίου Α΄ και ο άλλος είναι γνωστός ως Κτιστός οβελίσκος αλλά και ως οβελίσκος του Πορφυρογέννητου.

Ο λεγόμενος οβελίσκος του Θεοδοσίου ήταν στην πραγματικότητα αιγυπτιακός οβελίσκος του Τούθμωση Γ΄ (1490-1436 π.Χ.), ο οποίος είχε τοποθετηθεί σε μία ανάγλυφη βάση που ανάγεται στο 390. Ο οβελίσκος μεταφέρθηκε στην Κωνσταντινούπολη πιθανόν την εποχή του Κωνσταντίνου Α΄ και υψώθηκε στον Ιππόδρομο επί βασιλείας του Θεοδοσίου Α΄. Η [ανάγλυφη βάση](#) είναι ένα από τα πιο σημαντικά κοσμικά μνημεία που σώζονται στην πόλη.¹⁵ Αν και τα ανάγλυφα σήμερα είναι πολύ διαβρωμένα, οι παραστάσεις παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για τους αγώνες, το ρόλο του αυτοκράτορα και τη διασκέδαση στον Ιππόδρομο κατά την Πρώιμη Βυζαντινή περίοδο. Στο κατώτερο τμήμα του απεικονίζεται η ανύψωση του οβελίσκου, που προφανώς εκλαμβανόταν ως σημαντικό κατόρθωμα,¹⁶ καθώς και σκηνές από τους αγώνες των αρματοδρόμων. Σύμφωνα με τις ελληνικές και τις λατινικές επιγραφές στη βάση, ο οβελίσκος υψώθηκε μέσα σε 32 μέρες, όταν έπαρχος ήταν ο Πρόκλος. Ανάγλυφα στις τέσσερις πλευρές καλύπτουν το μεγαλύτερο τμήμα της βάσης, απεικονίζοντας τον αυτοκράτορα, την οικογένειά του, αξιωματούχους και στρατιωτικούς, ανθρώπους της πόλης αλλά και άλλους, όπως για παράδειγμα βαρβάρους που φέρουν δώρα.

Ο Κτιστός οβελίσκος, όπως το υποδηλώνει η ονομασία του, δεν είναι ένας αυθεντικός μονολιθικός οβελίσκος αλλά μάλλον μια απομίμηση χτισμένη με ορθογωνισμένους λίθους, ύψους σχεδόν 32 μέτρων.¹⁷ Πολύ λίγα μας είναι γνωστά γι' αυτόν: Υψώθηκε είτε από τον Κωνσταντίνο Α΄ είτε από το Θεοδοσίον Α΄, πιθανώς ως συμπληρωματικός του οβελίσκου του Θεοδοσίου. Το 10ο αιώνα ο [Κωνσταντίνος Ζ΄](#) τον κάλυψε με επιχρυσωμένες χάλκινες πλάκες (χαμένες σήμερα), γεγονός που αποτυπώθηκε σε επιγραφή στη βάση του οβελίσκου. Το μνημείο αναστηλώθηκε το 1895-1896.

1. Γι' αυτό το άγαλμα, βλ. Talbot, A.M., "The Restoration of Constantinople under Michael VIII", *Dumbarton Oaks Papers* (1993), σελ. 258-260. Το παρόν λήμμα αφορά μόνο τις σωζόμενες στήλες και τους οβελίσκους. Σχετικά με τις στήλες που δε σώζονται, βλ. Janin, R., *Constantinople byzantine. Développement urbain et répertoire topographique*² (Paris 1964), σελ. 73-86.

2. Janin, R., *Constantinople byzantine: développement urbain et répertoire topographique*² (Paris 1964), σελ. 77-80· Müller-Wiener, W., *Bildlexikon zur Topographie Istanbuls: Byzantion, Konstantinupolis, Istanbul bis zum Beginn des 17. Jahrhunderts* (Tübingen 1977), σελ. 255-257· Berger, A., *Untersuchungen zu den Patria Konstantinupoleos* (Ποικίλα Βυζαντινά 8, Bonn 1988), σελ. 288-301.

3. Αυτή η ερμηνεία του αγάλματος στη στήλη από πορφυρίτη απαντάται συχνά στις βυζαντινές πηγές, ιδίως από τον 8ο αιώνα. Ωστόσο ο Fowden, G., "Constantine's Porphyry column: The earliest literary allusion", *Journal of Roman Studies* 81 (1991), σελ. 125-131, αναλύει διεξοδικά τις πηγές που αφορούν το άγαλμα και δείχνει ότι αυτό δεν προοριζόταν κατ' ανάγκη να παραστήσει τον αυτοκράτορα ως Ήλιο, αλλά ότι μάλλον επρόκειτο για ένα θρόνο που διαμορφώθηκε μεταξύ του 8ου και του 10ου αιώνα.

4. Mango, C., "The Byzantine Inscriptions of Constantinople: A Bibliographical Survey", *American Journal of Archaeology* 55:1 (1951), σελ. 62.

5. Janin, R., *La géographie ecclésiastique de l'empire byzantin I: Le Siècle Constantinople et le Patriarcat Oecuménique 3: Les églises et les monastères*² (Paris 1969), σελ. 296.

6. Janin, R., *Constantinople byzantine. Développement urbain et répertoire topographique*² (Paris 1964), σελ. 84-85· Müller-Wiener, W., *Bildlexikon zur Topographie Istanbuls: Byzantion, Konstantinupolis, Istanbul bis zum Beginn des 17. Jahrhunderts* (Tübingen 1977), σελ. 54-55.
7. Για την επιγραφή, βλ. Mango, C., "The Byzantine Inscriptions of Constantinople: A Bibliographical Survey", *American Journal of Archaeology* 55:1 (1951), σελ. 62.
8. Janin, R., *Constantinople byzantine. Développement urbain et répertoire topographique*² (Paris 1964), σελ. 76-77· Müller-Wiener, W., *Bildlexikon zur Topographie Istanbuls: Byzantion, Konstantinupolis, Istanbul bis zum Beginn des 17. Jahrhunderts* (Tübingen 1977), σελ. 52-53.
9. Mango, C., "The Byzantine Inscriptions of Constantinople: A Bibliographical Survey", *American Journal of Archaeology* 55:1 (1951), σελ. 63.
10. Janin, R., *Constantinople byzantine. Développement urbain et répertoire topographique*² (Paris 1964), σελ. 85-86· Müller-Wiener, W., *Bildlexikon zur Topographie Istanbuls: Byzantion, Konstantinupolis, Istanbul bis zum Beginn des 17. Jahrhunderts* (Tübingen 1977), σελ. 53.
11. Mango, C., "The Byzantine Inscriptions of Constantinople: A Bibliographical Survey", *American Journal of Archaeology* 55:1 (1951), σελ. 62.
12. Janin, R., *Constantinople byzantine. Développement urbain et répertoire topographique*² (Paris 1964), σελ. 81-82· Müller-Wiener, W., *Bildlexikon zur Topographie Istanbuls: Byzantion, Konstantinupolis, Istanbul bis zum Beginn des 17. Jahrhunderts* (Tübingen 1977), σελ. 258-265.
13. Janin, R., *Constantinople byzantine. Développement urbain et répertoire topographique*² (Paris 1964), σελ. 82-84· Müller-Wiener, W., *Bildlexikon zur Topographie Istanbuls: Byzantion, Konstantinupolis, Istanbul bis zum Beginn des 17. Jahrhunderts* (Tübingen 1977), σελ. 250-253.
14. Grigg, R., "'Symphōnian Aeidō tēs Basileias': An Image of Imperial Harmony on the Base of the Column of Arcadius", *Art Bulletin* 59:4 (1977), σελ. 469-482.
15. Bruns, G., *Der Obelisk und seine Basis auf dem Hippodrom zu Konstantinopel* (Istanbuler Forschungen 7, Istanbul 1935)· Grabar, A., *Sculptures byzantines de Constantinople (IVe-Xe siècle)* (Paris 1963), σελ. 25-28· Safran, L., "Points of View: The Theodosian Obelisk Base in Context", *Greek, Roman, and Byzantine Studies* 34:4 (Winter 1993 [1995]), σελ. 409-435· Küllerich, B., *The Obelisk Base in Constantinople: Court Art and Imperial Ideology* (Rome 1988).
16. Wrede, H., "Zur Errichtung des Theodosiusobelisken in Istanbul", *Istanbuler Mitteilungen* 16 (1966), σελ. 178-198.
17. Müller-Wiener, W., *Bildlexikon zur Topographie Istanbuls: Byzantion, Konstantinupolis, Istanbul bis zum Beginn des 17. Jahrhunderts* (Tübingen 1977), σελ. 65, 71· Guberti Bassett, S., "The Antiquities in the Hippodrome of Constantinople", *Dumbarton Oaks Papers* 45 (1991), σελ. 87-96· Mango, C., "The Palace of Boukoleon", *Cahiers Archéologiques* 45 (1997), σελ. 41-50.

Βιβλιογραφία :

	Janin R. , <i>La géographie ecclésiastique de l'empire byzantin, I. Le Siège de Constantinople et le Patriarcat Oecuménique 3: Les églises et les monastères</i> , 2, Paris 1969
	Müller-Wiener W. , <i>Bildlexikon zur Topographie Istanbuls: Byzantion, Konstantinupolis, Istanbul bis zum Beginn des 17. Jahrhunderts</i> , Tübingen 1977
	Bruns G. , <i>Der Obelisk und seine Basis auf dem Hippodrom zu Konstantinopel</i> , Istanbul 1935, Istanbuler Forschungen 7
	Janin R. , <i>Constantinople byzantine. Développement urbain et répertoire topographique</i> , 2, Paris 1964
	Berger A. , <i>Untersuchungen zu den Patria Konstantinupoleos</i> , Bonn 1988, Ποικίλα Βυζαντινά 8

	Grabar A. , <i>Sculptures byzantines du Moyen Age I. (IVe-Xe siècle)</i> , Paris 1963, Bibliothèque archéologique et historique de l'Institut français d'Archéologie d'Istanbul XVII
	Guberti Bassett S. , "The Antiquities in the Hippodrome of Constantinople", <i>Dumbarton Oaks Papers</i> , 45, 1991, 87-96
	Wrede H. , "Zur Errichtung des Theodosiusobelisken in Istanbul", <i>Istanbuler Mitteilungen</i> , 16, 1966, 178–198
	Mango C. , "The Byzantine Inscriptions of Constantinople: A Bibliographical Survey", <i>American Journal of Archaeology</i> , 55:1, Jan. 1951, 52-66
	Kiilerich B. , <i>The Obelisk Base in Constantinople. Court Art and Imperial Ideology</i> , Rome 1988
	Safran L. , "Points of View: The Theodosian Obelisk Base in Context", <i>Greek, Roman, and Byzantine Studies</i> , 34.4, Winter 1993, 409-435
	Talbot A.M. , "The Restoration of Constantinople under Michael VIII", <i>Dumbarton Oaks Papers</i> , 1993, 243-261
	Fowden G. , "Constantine's Porphyry column: The earliest literary allusion", <i>Journal of Roman Studies</i> , 81, 1991, 125-131

Δικτυογραφία :

	Byzantium 1200 Column of Justinian http://www.arkeo3d.com/byzantium1200/justinia.html
	Column of Justinian - Citizendia http://www.citizendia.org/Column_of_Justinian
	Constantinople Hippodrome obelisk http://sedulia.blogs.com/photos/paris/obelisk_carving_showing_emperor_and_chil.html
	Statue of Justinian http://nauplion.net/CP-Justinian.html

Γλωσσάριο :

	έπαρχος πόλεως, ο (λατ. praefectus urbi) Υψηλόβαθμο πολιτικό αξίωμα της Πρώιμης Ρωμαϊκής περιόδου, αρχικά με αστυνομικές αρμοδιότητες για την πόλη της Ρώμης. Κατά τη Βυζαντινή περίοδο το αξίωμα αφορούσε την πόλη της Κωνσταντινούπολης. Ήταν η προϊστάμενη αρχή των πολιτών με αρμοδιότητες αστυνόμευσης και δικαστικές: πολλοί νόμοι απευθύνονται στον έπαρχο πόλεως, που κάποτε λειτουργούσε ως ο «αντι-αυτοκράτωρ». Οι αρμοδιότητες του επάρχου σταδιακά επεκτάθηκαν στην οικοδομική και εμπορική δραστηριότητα, τον εφοδιασμό άρτου και τη διαχείριση των δημόσιων θεαμάτων.
	σύγκλητος, η (senatus) Το ανώτατο πολιτειακό σώμα του ρωμαϊκού κράτους. Κατά την περίοδο της Πρώιμης Δημοκρατίας αποτελούσε το συμβούλιο των υπάτων, δηλαδή των ανώτατων αρχόντων του ρωμαϊκού κράτους. Αργότερα η ισχύς της αυξήθηκε και οι αρμοδιότητές της διευρύνθηκαν, με αποτέλεσμα να καταστεί το κύριο κυβερνητικό σώμα στη Ρώμη. Στους Αυτοκρατορικούς χρόνους η δύναμή της περιορίστηκε.
	ύπατος, ο (consul) Αξιωματούχος του ρωμαϊκού κράτους. Την περίοδο της Δημοκρατίας ήταν το ανώτατο πολιτικό και στρατιωτικό αξίωμα της πολιτείας, ενώ κάθε χρόνο εκλέγονταν δύο ύπατοι. Το υπατικό αξίωμα επιβίωσε και στην Αυτοκρατορική περίοδο με τιμητικό πλέον χαρακτήρα, καθώς και στην Πρώιμη Βυζαντινή περίοδο. Μετά τον 6ο αιώνα η θέση του υπάτου στη βυζαντινή αυλική ιεραρχία ήταν χαμηλή, μόλις ανώτερη του σπαθαρίου, αλλά το 10ο αιώνα εμφανίζεται και πάλι ως αξίωμα, πιθανώς με δικαστικές αρμοδιότητες. Ο τίτλος του υπάτου παύει να χρησιμοποιείται μετά το 12ο αιώνα.

Πηγές

Ψευδο-Κωδινός, *Πάτρια Κωνσταντινουπόλεως*, Preger, T. (επιμ.), *Scriptores originum Constantinopolitanarum* II (Leipzig 1907, ανατ. 1975), σελ. 135-289.

Παραστάσεις σύντομοι χρονικά, Cameron, A. – Herrin, J. (επιμ.), *Constantinople in the Early Eighth Century: the Parastaseis syntomoi chronikai* (Columbia Studies in the Classical Tradition 10, Leiden 1984).

Παραθέματα

Η δίγλωσση επιγραφή στη στήλη της Ευδοξίας

Κίονα πορφυρέην καὶ ἀργυρέην βασιλείαν
Δερκέο ἔνθα πόλη θεμιστεύουσιν ἄνακτες
Τιοῦνομαδ' εἰ ποθέεις, Ευδοξία. Τίς ἀνέθηκεν;
Σιμπλικίος μεγάλων ὑπάτων γόνος ἑσθλὸς ὑπαρχος.

Dominae Aeliae Eudoxiae semper Augustae
uc. Simplicius praefectus urbis dedicavit.

Janin, R., *Constantinople byzantine: développement urbain et répertoire topographique*² (Paris 1964), σελ. 77.

Η στήλη με τον ανδριάντα του Θεοδοσίου Α' στο φόρο του Ταύρου

Ὅτι ἐν τῷ Ταύρῳ στήλῃ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἴσταται ἦν δὲ πρώην ἀργυρά... Ἐπάνω δὲ τοῦ μεγάλου κίονος ἐστήλῃται Θεοδόσιος... Ὁμοίως καὶ ὁ κοῦφος κίων ὁ μεγαλιαῖος ὁ ἐκεῖσε καὶ ὁ Ξηρόλοφος τὰς ἐσχάτας ἱστορίας τῆς πόλεως καὶ τὰς ἀλώσεις ἔχουσιν ἐνίστορας ἐγγεγλυμμένας.

Ψευδο-Κωδινός, *Πάτρια Κωνσταντινουπόλεως*, Preger, T. (επιμ.), *Scriptores originum Constantinopolitanarum* II (Leipzig 1907, ανατ. 1975), σελ. 175-177.

Ο κίονας από πορφυρίτη και το άγαλμα του Μεγάλου Κωνσταντίνου στο φόρο του Κωνσταντίνου

καὶ ἔστησεν ἐν μέσῳ κίονα πορφυροῦν μέγαν λίθου Θηβαίου ἀξιοθαύμαστον, καὶ ὑπεράνω τοῦ αὐτοῦ κίονος ἔστησεν ἑαυτοῦ ἀνδριάντα μέγαν, ἔχοντα ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ ἀκτίνας, ὅπερ χαλκούργημα ἦγαγεν ἀπὸ τῆς Φρυγίας.

Πασχάλιο χρονικό, Dindorf, L. (επιμ.), *Chronicon Paschale* I (Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae, Bonn 1832), σελ. 528.

Βοηθ. Κατάλογοι

Μη σωζόμενες στήλες που μαρτυρούνταν στην Κωνσταντινούπολη (σύμφωνα με τον Janin):

Στήλη της Ελένης στο Αυγουσταίον

Στήλη του Κωνσταντίνου στο Αυγουσταίον

Στήλη του Θεοδοσίου Α' και του Ιουστινιανού στο Αυγουσταίον

Στήλη του Λέοντος Α', μπροστά από τη Σύγκλητο